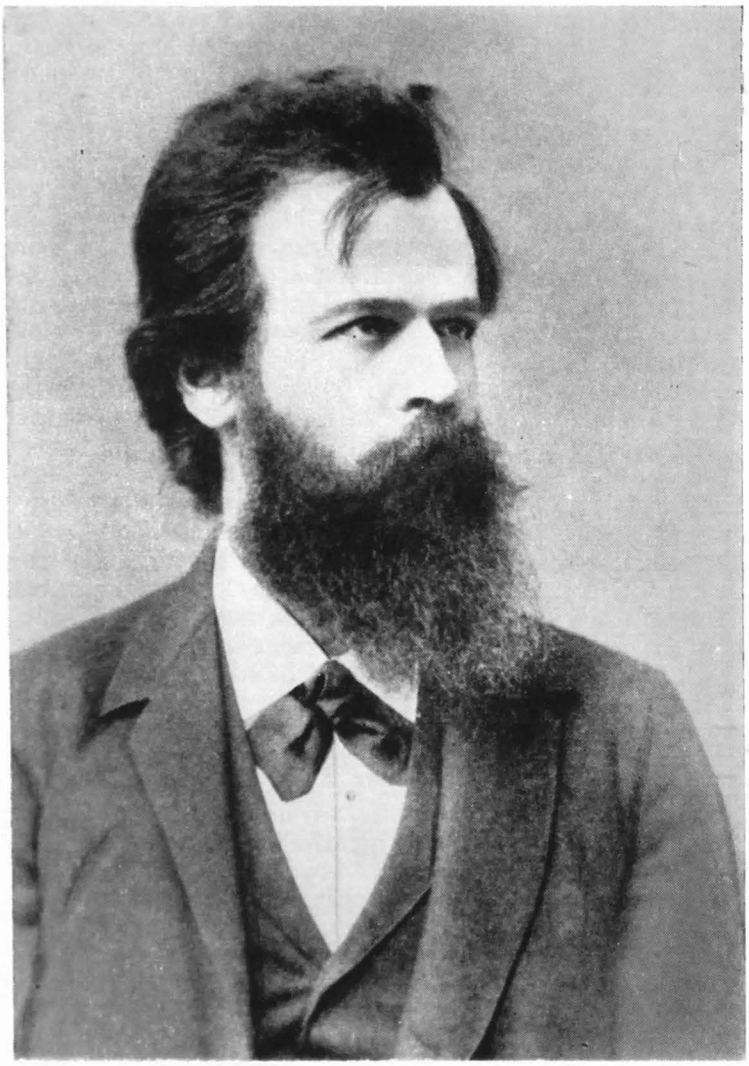

CARL F. JICKELI
(1850–1925)

HANS PLATTNER

Carl F.Jickeli s-a născut în anul 1850, la Sibiu. După terminarea a patru clase gimnaziale este pus să lucreze în prăvălia tatălui ca ucenic, unde însă îndeplinește sarcinile fără prea multă tragere de inimă. Fiind un pasionat iubitor al naturii, tînărul Jickeli se dezvoltă sub influența naturalistului sibian dr. E.A.Bielz și culege din diferite părți ale Ardealului un număr mare de moluște. Învingînd o serie de greutăți familiale și materiale, Carl F.Jickeli întreprinde între anii 1870—1871, la vîrsta de numai 20 de ani, o expediție științifică la Marea Roșie. El pornește de la Triest, întîi la Alexandria, apoi la Suez și Massaua în Etiopia. De aici are ocazia să întreprindă o călătorie aventuroasă de explorator în interiorul Abisiniei, în care trece prin localitățile Keren, Scherit, în munții Enjebal și Begla, întorcîndu-se pe urmă din nou la Massaua. De asemenea, cercetează fauna malacologică a insulelor Tau-el-hud, Schech Said (lîngă Massaua) și Dahlak, situate în Marea Roșie. În tot acest timp, el adună un bogat material de moluște pe care-l prelucrează, după întoarcere, la Berlin, cu ajutorul unor specialiști cunoscuți în problemele de malacologie ca E. V. Martens, S. Clessin, W. Dunker, G. Schako etc. Luînd hotărîrea de a renunța la meseria de comerciant, la vîrsta de 29 de ani, Jickeli obține la Frankfurt pe Main diploma de bacalaureat și începe studiile universitare la Würzburg, Graz și Heidelberg. După susținerea tezei de doctorat, Jickeli își completează cunoștințele la Heidelberg sub îndrumarea lui O. Butschli și C. Gegenbauer. În 1883/84 este asistentul lui E. Haeckel la Jena. În anul 1885 cedează însă insistențelor bătrînului său tată, renunță la cariera universitară și se întoarce la Sibiu unde preia conducerea prăvăliei. Cu toate acestea, Jickeli își continuă studiile în domeniul științelor

▶

https://biblioteca-digitala.ro

naturii, iar în anul 1898, după moartea lui E. A. Bielz, este ales președintele Societății Transilvănene de Științe Naturale din Sibiu. În această funcție, Jickeli conduce societatea naturaliștilor ardeleni și muzeul lor de științe naturale din Sibiu cu multă pricepere și competență, timp de 27 de ani. În anul 1925, în vîrstă de 75 de ani, dr. Carl F. Jickeli moare la Sibiu.

În prima perioada a activității sale științifice, Jickeli este preocupat în special de sistematica moluștelor. Între anii 1869—1882 publică 16 lucrări științifice (1) fiind considerat ca unul din cei mai valoroși specialiști în domeniul acestui grup de nevertebrate. Dovada acestui fapt sînt nu numai o serie de specii de moluște denumite în cinstea lui, cum sînt *Limax Jickeli* Heyn., *Vitrina Jickeli* Krauss., *Alopia occidentalis Jickeli* Kimak., *Daudebardia Jickeli* Kimak., *Vitrea Jickeli* Clessin,, ci și cele 49 de specii noi descrise de el pentru știință (3). Citățm cîteva: *Vitrina helicoidea* Jick., *Microcystis abyssinica* Jick., *Helix Brucei* Jick., *Pupa imbricata* Jick., *Subulina variabilis* Jick., *Laemodonta oblonga* Jick., *Truncatella semicostulata* Jick., *Planorbis Paeteli* Jick., *Spatha Lepsii* Jick., *Unio aeneus* Jick., *Cyclas Hartmanni* Jick. etc. În perioada următoare, cuprinsă între anii 1882—1889, Jickeli se ocupă mai mult de studiul infuzorilor, polipilor și echinodermelor, publicînd 9 lucrări de anatomie și fiziologie asupra acestor nevertebrate (1). Întors la Sibiu, Jickeli începe să interpreteze faptele și fenomenele cercetate pe baza darwinismului de nuanță haeckeliană. În această ultimă perioadă a activității sale științifice (1902—1924), el publică încă 9 lucrări deosebit de valoroase, ajungînd după studii minuțioase și îndelungate asupra fiziologiei, histologiei și biologiei animalelor inferioare la o concepție proprie despre evoluție (4,5). Pentru a o schița, ne vom servi de un studiu competent al prof. dr. V.Preda și prof. dr. V. Bologa (I.M.F.- Cluj) cu privire la viața și activitatea dr. Carl F. Jickeli (6), cît și de un rezumat publicat în lucrarea prof. dr. N. Botnariuc despre istoria biologiei generale (2).

La baza concepției despre evoluție a lui Jickeli stau două principii — care sînt totodată proprietăți ale materiei în mișcare: trecerea de la stabil la instabil — *tendința spre instabilitate* — și de la instabil la stabil — *tendința spre stabilitate*, care stă la baza eredității. Instabilitatea (variabilitatea) este determinată de imperfecțiunea metabolismului, imperfecțiune care constă în predominarea frecventă a dezasimilației asupra asimilației. Imperfecțiunea metabolismului dă naștere la variație, duce la zdruncinarea echilibrului biologic inițial. Intervine apoi ca o contrabalansare tendința spre stabilitate, proprie numai ființelor vii, care duce la crearea unui echilibru biologic nou, în care substanța vie însă nu mai este exact aceeași ca înainte: cum orice variație este o tulburare definitivă în organizare, ea este considerată de Jickeli ca un proces patologic. Cînd asimilația nu mai poate ține pas cu dezasimilația, echilibrul biologic nou nu poate fi restabilit: intervine moartea. Evoluția se săvîrșește astfel prin treceri de la stabilitate la instabilitate și apoi iar la stabilitate. În urma permanentelor imperfecțiuni ale metabolismului, se acumulează micile variațiuni asupra cărora acționează selecția naturală. Distrugerea provocată de imperfecțiunea metabolismului dă, în permanență, un impuls la neoformare, explicîndu-se astfel înlocuirea unui organ printr-o structură morfologică nouă, dar care păstrează vechea funcțiune în filogeneză. Supraviețuirea celui mai apt, izbînda în lupta pentru existență, se datorește predominării stabilității metabolice. Imperfecțiunea metabolismului și tendința la stabilitate — după concepția lui Carl F. Jickeli sînt deci principii fundamentale care acționează în geneza și dispariția speciilor. Cum imperfecțiunea metabolismului produce variația, care este un proces patologic, evoluția apare ca o patogeneză.

Deși teoria dr. Carl F. Jickeli este predominant materialist-mecanicistă, în unele puncte ea rupe cu mecanicismul, acceptînd ideea mișcării și dezvoltării materiei precum și a luptei contrariilor. Studiul amintit mai sus (6) se încheie cu următoarea apreciere... « *privind retrospectiv gîndirea evoluționistă a lui Carl F. Jickeli, putem să constatăm că, în ciuda lipsurilor ei, ea este reconsiderată și așezată la locul de cinste care i se cuvine în istoria biologiei moderne* ». Într-adevăr, dr. Carl F. Jickeli, cel mai de seamă biolog evoluționist ardelean pînă la primul război mondial, nu a fost numai un simplu propagandist al evoluționismului, ci prin aportul unor idei originale ocupă o poziție precisă în istoria biologiei postdarwiniste.

Cu un an înaintea morții sale, dr. Carl F. Jickeli donează colecția sa valoroasă de moluște muzeului Societății Transilvănene de Științe Naturale din Sibiu. Colecția (20 000 de exemplare repartizate în 1821 de specii, respectiv 186 de genuri) cuprinde moluște terestre, marine și de apă dulce, în marea lor majoritate colectate personal în Transilvania, Marea Roșie și Abisinia. Numărul exemplarelor colecției de malacologie (care se ridică astăzi la 207 000), creștea astfel, în anul 1924, deodată, la dublu, adică la 40 000 de piese.

BIBLIOGRAFIE

1. **Bielz J., 1926** — Dr. Carl Friedrich Jickeli **(1850—1925) Arhiv für Molluskenkunde, LVIII, p. 1—8.**
2. **Botnariuc N., 1961** — Din istoria biologiei generale. **Ed. științifică, București.**
3. **Jickeli C. F., 1874** — Fauna der Land-und Süswasser-Mollusken Nord-Ost-Afrika's. Nova acta der kgl. Leop. — Carol. **Deutschen Akademie der Naturforscher, Dresden, XXXVII, 1.**
4. **Jickeli C. F., 1902** — Die Unvollkommenheit des Stoffwechsels. **Berlin.**
5. **Jickeli C. F., 1924** — Pathogenesis, **Berlin.**
6. **Preda V., Bologa V., 1959** — Concepțiile despre evoluție ale naturalistului sibian dr. Carl Friedrich Jickeli **(1850—1925). Acad. R.P.R., „Cercetări filozofice," 6, an. VI, p. 153—170, București**

https://biblioteca-digitala.ro